

кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений не оспорує встановлені під час дізнання обставини і згоден з розглядом обвинувального акта.

Беззаперечно, Закон про кримінальні проступки дозволить слідчим вивільнити час для розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, й більш ефективніше приділяти увагу «складним» кримінальним провадженням. Маємо надію, що спрощення розслідування та судового розгляду дійсно покращить ситуацію в органах досудового розшування, що сприятиме формуванню України, як міцної та правової держави.

Підюков Петро Павлович,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Калиновський Олександр Валерійович,

заступник начальника відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Конюшенко Яна Юрївна,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ ЯК СПРОЩЕНА ФОРМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Спрощення форми кримінального судочинства завжди було і залишається однією з актуальних проблем теорії й практики кримінальної процесуальної діяльності.

Історії становлення й розвитку вітчизняного кримінального процесу відомі непоодинокі випадки розв'язання вказаних проблем.

Одним із найбільш вдалих підходів, як нам здається, було запровадження в 90-х роках минулого століття протокольної форми досудової підготовки матеріалів кримінального провадження.

Невипадково, що саме на той час чи припадає підвищена увага науковців і практиків до проблематики спрощення кримінальної

процесуальної форми взагалі і щодо подальшого розвитку запровадженій протокольній формі зокрема.

Чимало фундаментальних наукових праць присвячено їй А. Я. Дубинським, М. М. Михеєнком, С. М. Стахівським та деякими іншими вченими, захищено цілий ряд кандидатських і докторських дисертацій, в яких ще наприкінці минулого тисячоліття висловлювались й обговорювались пропозиції подальшої декриміналізації кримінально карних діянь, передбачених нормами КК України як злочини. Тому вважаємо невинновипадковим, що інститут кримінальних проступків, проголошений КПК України 2012 року [1, с. 212–214], було нарешті запроваджено в цьому році Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (7279-д) [2], який набуде чинності з 01 січня 2020 року (далі – закон № 7279-д).

Цим законом дозволяється розслідування нетяжких злочинів за спрощеною процедурою відповідно до Глави 25 та параграфу 1 Глави 30 КПК України, що значно розвантажить слідчих, які завдяки цьому зможуть сконцентрувати свої зусилля та зусилля оперативних підрозділів на розкритті й розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів.

Проведення у кримінальних проступках з 1 січня наступного року проводитимуть дізнавачі, зокрема, службові особи підрозділів дізнання органів Національної поліції України, їх розслідування відбуватиметься у формі дізнання зі спрощеною процедурою, включаючи скорочені строки (до одного місця).

Якщо випадок невідкладної, працівник підрозділу дізнання (дізнавач) до внесення відповідних відомостей до ЄРДР матиме право:

- оглянути місце події;
- відібрати пояснення ;
- провести медичне освідчування;
- отримати висновок спеціаліста і зняти показання технічних приладів та технічних засобів;
- вилучити знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, а також відповідні речі і документи.

Тобто, окрім загальних, процесуальними джерелами доказів у провадженні в кримінальних проступках виступатимуть також пояснення осіб, результати медичного освідчування, висновок спеціаліста, показання технічних приладів та технічних засобів тощо.

Підозрюваного у вчиненні кримінального проступку дозволитиметься затримувати до 72 годин, лише за умови, що ця особа: 1) відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір; 2) намагається залишити місце вчинення кримінального проступку; 3) під

час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи. А також – до 24 години – якщо суб'єкт вчинення кримінального проступку – перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим. Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, здійснюється не більш як на три години з моменту фактичного затримання.

Також, згідно із законом № 7279-д, прокурор зобов'язаний не пізніше трьох днів після отримання повідомлення про підозру особі разом із матеріалами дізнання (а якщо було затримано особу, яка перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим – впродовж 24 годин) або закрити кримінальне провадження, або повернути кримінальне провадження дізнавачу і продовжити строк дізнання або звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або про звільнення від кримінальної відповідальності чи у разі встановлення ознак злочину направити кримінальне провадження для проведення досудового слідства.

Зазначеним законом декриміналізовано з вилученням із КК України ряду норм, що передбачали кримінальну відповідальність, зокрема, за керування транспортом у стані сп'яніння. За цей кримінальний проступок передбачатиметься покарання у вигляді штрафу (17-34 тис. грн.) із заборобою керування транспортним засобом до трьох років, а при повторному порушенні – до 51 тис. грн. із заборобою керування транспортним засобом від 2 до 3 років.

До кримінальних проступків віднесені зазначеною новелою також такі поширені нині кримінальні злочини без кваліфікуючих ознак, як крадіжки, шахрайства, незаконні дії з наркотичними засобами без мети їх збуту, хуліганство й т. ін.

Цілком зрозуміло, що під час досудового розслідування кримінальних проступків відповідно до ст. 299 КПК України не допускатиметься застосування дізнавачами запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою, а згідно зі ст. 300 КПК України – дозволитиметься виконання всіх слідчих (розшукових) дій, окрім негласних слідчих (розшукових) дій, дозволених провадженням (ч. 2 ст. 246 КПК України) виключно щодо тяжких та особливо тяжких злочинів.

Утім, практичний інтерес викликають особливості застосування під час досудового розслідування кримінальних проступків вимог ст. 233 КПК України, що регламентують проникнення до житла чи іншого володіння особи (яке віднесено до слідчої (розшукової) дії), та ст. 267 КПК України («Обстеження публічно недоступних місць,

житла чи іншого володіння особи»), що віднесено законодавством до переліку негласних слідчих (розшукових) дій.

Так, ч. 1 ст. 233 КПК України проголошується, що ніхто не має право проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє або на підставі ухвали слідчого судді, крім випадків, установлених частиною третьою цієї статті (курсив – наш), якою дозволено слідчому, прокурору до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, з подальшим невідкладним зверненням після здійснення таких дій до слідчого судді з клопотанням про проведення обшуку(курсив – наш), який теж не є негласною слідчою (розшуковою) дією.

Частиною першою ст. 267 КПК України передбачено, що слідчий має право обстежити публічно недоступні місця, житло чи інше володіння особи шляхом таємного проникнення в них, у тому числі з використанням технічних засобів та з певною метою, яка наведена в цій нормі. Таке обстеження згідно з ч. 4 ст. 267 КПК України проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 КПК України.

Частиною ж другою ст. 267 КПК України наголошується: «публічно недопустимими є місця, до яких неможливо увійти або в якому неможливо перебувати на правових підставах без отримання на це згоди власника, користувача або уповноважених ними осіб» (курсив – наш).

Не зовсім вдале викладення в КПК України зазначених норм викликало чимало різнополярних поглядів в теорії щодо їх дослідження та практиці застосування під час кримінальних проваджень.

Як нам здається, аналогічна проблема неминуче й одразу спіткає теоретиків і, особливо, – практичних працівників слідства і дізнання з набранням чинності закону № 7279-д під час його застосування.

Запобіганням цьому, вважаємо, повинно стати правильне тлумачення змісту ч. 1 ст. 248 КПК України, де передбачено, що негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню (курсив – наш), за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

Саме завдяки цьому насамперед передбачена ст.233 КПК України слідча (розшукова) дія «Проникнення до житла чи іншого володіння особи» відрізняється від «Обстеження публічно недопустимих місць, житла чи іншого володіння особи» (ст. 287 КПК України) як різновиду негласних слідчих (розшукових) дій, і належне

застосування на практиці цих норм сприятиме становленню й удосконаленню інституту досудового розслідування кримінальних проступків як спрощеної форми кримінального провадження на сучасному етапі.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : станом на 16 берез. 2018 р. Київ : Паливода А. В., 2018. 408 с.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 19 квіт. 2019 р. № 7279-д. *Голос України*. 2019.

Павленко Наталія Григорівна,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Казміренко Вікторія Олександрівна,

доцент кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ЗАОЧНИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ

Зміни до статті 301 Кримінального процесуального кодексу України, котрі наберуть чинності з 1 січня 2020 року, дозволять прокурору не пізніше трьох днів після отримання матеріалів дізнання разом з повідомленням про підозру, а в разі затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298-2 КПК України, протягом двадцяти чотирьох годин звернутися до суду з обвинувальним актом за звинуваченням особи у скоєнні кримінального проступку.

Більше того, відповідно до статті 302 Кримінального процесуального кодексу України прокурор у разі встановлення під час досудового розслідування того, що підозрюваний беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, не заперечують проти такого розгляду, має право надіслати до суду обвинувальний акт, в якому зазначає